

מכח זה שיהודי מוסר להשי"ת את הענינים הקשים והמרים ביותר, כי רק עי"ז זוכה להגיע לגאולתו מבחי' מצרים ששקוע בה. ועי"ד שפירש מרן אדמו"ר בב"א זי"ע במאחז"ל (שמו"ר ז.ג.) כשם שקילוסו של הקב"ה עולה מצדיקים שבגן עדן כך קילוסו עולה מרשעים שבגיהנום שמצננין את הגיהנום בדמעותיהן, צדיקים שבג"ע היינו בשעה שעוסק בתורה ועבודת ה' ורשעים שבגיהנום היינו בשעה שעוסק בעניני תאוות עוה"ז והיצה"ר בוער בו ונעמד בפניו כקיר, מצנן את הגיהנום הבווער באש התאוה בדמעותיו, שמתחנן להקב"ה הושיעני א' כי באו מים עד נפש טבעתי ביון מצולה ואין מעמד. וז"ש והי' הדם לכם לאות על הבתים, שקילוסו של הקב"ה עולה מזה ששופך דמו, ומצנן את אש הגיהנום של היצה"ר בדמעותיו. וזה גם ביאור דברי משה לישראל כיון שחפץ הקב"ה לגאלכם אינו מביט בטנופי גלולי ע"ז שלכם, היינו מכיון שהדם לכם לאות על הבתים, ששופך דמו בעבודתו ית"ש. וזה יסוד ושורש הגאולה לדורות להחליץ מבחי' מצרים.

שמבריי"ק. איש יהודי גם נאבק מרה בכ' ענינים אלו, ושופך דמו כמים עליהם, ועל אף כל הכשלונות הריהו מלא יסורי הנפש על מצבו, הרי עי"י ואראך מתבוססת בדמך אומר לך בדמך חי. וז"ש והי' הדם לכם לאות על הבתים, ופירש"י לכם לאות ולא לאחרים לאות מכאן שלא נתנו הדם אלא מבפנים, היינו מה שיהודי נשפך דמו בפנימיות נפשו, ואשר אף אחד אינו רואה ואינו יודע בלתי לה' לבדו, הדם הזה הוא לכם לאות על הבתים שלא יתן המשחית לבוא אל בתיכם. כי ענינים אלו אמונה וקדושה הם התריין סמכין קשוט יסוד קיומו של בית יהודי, ודם זה הוא האות על הבתים, אות המורה על בית שהוא בית יהודי, בית אשר הדם נשפך בו על יסודות האלו. עי"י שנלחם ושופך דמו בכ' ענינים אלה, הרי כל כמה שנופל ונכשל, עכ"ז לא יתן המשחית לבוא אל בתיכם. והנה יש מי שעובד השי"ת בכל הענינים ע"פ טבעיו ותכונות נפשו בלבד, אך אינו עושה דבר נגד טבעיותו, ואינו שופך דם בעבודת ה'. אכן עיקר יצי"מ היתה עי"י והי' הדם לכם לאות על הבתים,

מאמר שנים עשר

זמן חרותנו

א.

בזמנו הי' ביום ז' בסיון ואנו חוגגים את חג השבועות ביום ו' סיון, אלא הכוונה שזה זמן מתן תורתנו האידנא בשנה זו, וא"כ גם זמן חרותנו משמעו הזמן שבכל שנה ושנה מחדש אנו יוצאים בו לחרות עולם, וכדאיתא בחדסד לאברהם מר"א אזולאי ז"ל שבכל שנה ושנה שלושים יום קודם חג, הקב"ה מוציא את הנפשות שנפלו לידי הסט"א ומביאם אל הקדושה, עד כי בליל הפסח כולנו בני חורין כבימי צאתנו ממצרים. ומבואר ע"פ דאיתא בזה"ק פ' בהעלותך (ח"ג קמט.) ומגו רחימותא דלהון קרא לון בני בכורי ישראל וכו' והתיר הקשרים של עליונים ותחתונים. פירוש, המצרים עשו קשרים כאלה שלא יוכלו יותר לצאת משם, והקשרים הללו היו שייכים בעליונים ובתחתונים, בענינים גופניים ובענינים נפשיים, שעשו הכל כדי שיהיו לחלוטין בידי הסט"א ולא יוכלו עוד

ותתן לנו ה"א באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום חג המצות הזה זמן חרותנו. הנה שמות החגים מורים על עיצומו של חג ומהותו, והם בחי' נשמת היו"ט, ואנשי כנסה"ג שהתקינו נוסח התפלה קבעו כאן שעיצומו של חג המצות הוא זמן חרותנו, כשם שחג הסוכות הוא זמן שמחתנו וחג השבועות הוא זמן מתן תורתנו. והנה ברור שהשם זמן חרותנו אינו ענין ששייך לעבר גרידא, אשר אז ביצי"מ יצאנו לחרות, אלא זה ענין של הוה שעכשיו הוא הזמן שאנו יוצאים לחרות, וכמו שבאמרנו זמן שמחתנו אין הכוונה זמן שהיינו פעם שמחים בו אלא שעכשיו הוא זמן השמחה, וכמו זמן מתן תורתנו שאינו רק על שם העבר, וראי' לדבר שהרי מתן תורה

להשתחרר מהם, והקב"ה התיר הקשרים מעליונים ותחתונים ואותנו הוציא לחרות עולם.
ומהאי טעמא בראש כל מועדות נשאת פסח. דהנה כל עוד שהאדם אינו בן חורין, והוא בבחי' עבד, לא שייך אצלו קבלת התורה. כי העבד גרוע מגוי גמור, שזה יכול בחפצו להתגייר ולהיות יהודי ולקבל מצוות, וזה שהוא עבד ומשועבד לאחרים אינו יכול. ע"כ בראש כל מועדות הוא זמן חרותנו, לצאת מידי הסט"א, אח"כ בא זמן מתן תורתנו, ורק אז יכול להיות זמן שמחתנו.

ב.

יש לבאר משמעות ענין החרות. דהנה בשל"ה הק' מקשה בנוסח ההגדה ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים, מה מעליותא יש בזה שאיננו משועבדים לפרעה במצרים, והרי אנו עדיין משועבדים לאדום ושאר עממין, ומאי נפק"מ למי אנו משועבדים. כן צ"ב אומרו ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, כלום יתכן כדבר הזה, הרי הקב"ה כבר הבטיח כברית בין הבתרים שיוציאם ממצרים, כמד"כ ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ואחרי כן יצאו וגו', ומה שייך בכלל אילו לא הוציא הקב"ה וכו'. גם הלשון משועבדים היינו לפרעה במצרים צריך ביאור, מפני מה לא אמר גם פה עבדים ע"ד שפתח עבדים היינו לפרעה במצרים.
וי"ל שעיקר ענינה של גלות מצרים הי' מה שמשועבדים היינו, ר"ל מה שישראל היו משועבדים שם לגמרי בכל מהותם, ללא שום עצמאות אפילו במחשבה. ולכן גם נקראה מצרים בית עבדים, מקום שהפכו בו אנשים לעבדים, כי משמעות עבד היא שכל מציאותו משועבדת ללא כל רשות עצמית. וכמו שאחז"ל (מדרש שוח"ט תהלים קיד) עה"פ (דברים ד) לקחת לו גוי מקרב גוי, כעובר במעי בהמה, דהיינו שישראל היו במצרים כעובר במעי אמו שאינו מסוגל בכוחות עצמו לשום דבר ואינו כלל מציאות בפני עצמו אלא כולו נתון בתוך אמו, כיון שהיו משועבדים לפרעה לגמרי ברוחם ובגופם. וזה ההפרש בין כל הגלויות לגלות מצרים. כל הגלויות שעברו בני ישראל התבטאו רק בכך שהגויים היו יותר חזקים

מישראל ומצירים להם, אבל עם זאת לא היו משועבדים להם. רק במצרים היו גוי בקרב גוי, משועבדים לגמרי, עד שאפילו חלק המחשבה מה ואיך לחשוב ג"כ הי' משועבד למצרים. וכמו דמצינו שאתחלתא דגאולה ממצרים היתה ככתוב ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו וגו', פי' משהגיע זמן הגאולה עזר להם הקב"ה שיוכלו כבר להיאנח, אך מקודם לא יכלו אפילו להיאנח, לפי שהיו משועבדים כליל למצרים ולא היתה להם אפילו מחשבה עצמית לכאוב ולזעוק על צרות רבות כאלו. וזה גם ביאור הענין שישראל במצרים היו משוקעים במ"ט שערי טומאה. דלכאורה, הרי לא מצינו שהכריחו אותם המצרים לעבור על התורה, והיתה בידם הרשות להתנהג כרצונם, א"כ איך זה הגיעו להיות משוקעים במ"ט שע"ט. אלא עצם המציאות שהיו משועבדים לגמרי לרוח המקום השפל ביותר בעולם, היא מצרים ערות הארץ, הפכה אותם ממילא להיות משוקעים במ"ט שערי טומאה, וכדברי הרה"ק המגיד מקוזניץ זי"ע בפירושו על ההגדה "ואפשר שבמצרים היו כעובר במעי אמו, ולא חטאו, רק כמו שעובר שואף וזהמא ונעשה מוכן לחטא". וזה שנאמר וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם, היינו לחץ השעבוד, שאינו שליט לא על המחשבה ולא על הדבור אלא כל מהותו ומציאותו משועבדים. וכנגד שעבוד זה נאמר ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם, שעבוד מוחלט כזה כפי שהי' במצרים לא הי' יותר לעולם, כי יציאת מצרים היתה יציאה נצחית לחרות עולם.

ויבאר עוד לפי הנ"ל מה שאמר משרע"ה אל ה' לא איש דברים אנכי כי כבוד פה וכבוד לשון אנכי. וכן אומרו הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה. הכוונה לפי שבעת שהיו כלל ישראל משועבדים לפרעה במצרים לא הי' להם כלל בחי' דיבור, וגם באתחלתא דגאולה כל עוד לא נגאלו הי' רק בחי' קול בלא דברים ומצינו בהם רק לשונות של אנחה בלא דיבור, ויאנחו, ויזעקו, ותעל שועתם, וישמע א' את נאקתם, כל זה לפי שהיו משועבדים כליל וגם הדיבור שלהם הי' בגלות, והרי עיקר חיותו ומעלתו של המדבר היא בכח הדיבור שבו, ומאחר שלא הי' כח הדיבור ברשות עצמם ע"כ לא יכלו לדבר גם בתפלה רק להתאנח, ומכיון שמשרע"ה הוא הכולל כל נשמות ישראל ע"כ גם לו לא הי' בחי' דיבור, וז"ש

להוציאם, רק הקב"ה בכבודו ובעצמו יכול הי' לנתקם מכבלי השעבוד. וזה פירוש אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים וכו', כלומר, אילו לא הוציאם הקב"ה בכבודו ובעצמו אלא הי' מוציאם ע"י מלאך או שרף או שליח, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו עד היום לפרעה במצרים, הפי' שהיינו נשארם לתמיד משועבדים לקליפת פרעה, ואף אם בפועל היו בני חורין עדיין היינו משועבדים לפרעה במצרים.

ובזה יש לבאר בפרשת קדש לי וגו' והי' לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים. ענין תפילין הוא הכח הנגדי לשעבוד מצרים, כמד"א וצונו להניח על היד שהיא כנגד הלב לשעבד בזה תאות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש, ועל הראש כנגד המוח שהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכחותי כולם יהיו משועבדים לעבודתו ית"ש. כי יש אשר יהודי עובד השי"ת ומקיים את כל המוטל עליו, אבל עדיין אינו משועבד להשי"ת, אולם ע"י התפילין נהי' איש יהודי משועבד כולו להשי"ת, וכאמור שמשמעות השעבוד הוא להיות בכל מהותו כעובר במעי אמו בלי שום מציאות עצמית אחרת. וכלפי זה הכתוב אומר כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים, היינו שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוציאנו מהשתעבדותנו לקליפת מצרים, כדי שנהי' משועבדים לגמרי לעבודתו ית"ש. וז"ש בחוזק יד, דלכאורה מה שייך לגבי הקב"ה שהוא צריך כביכול לחוזק יד. אלא לרמוז על יציאה כזו לנתק את הנר"נ מכבלי השעבוד שהיא צריכה לבחי' חוזק יד. והתפילין שהם שעבוד המח והלב להשי"ת הם התשובה לשעבוד מצרים.

ד.

והנה כאמור זמן חרותנו אין משמעו זכירה למה שהי' בעבר אלא נצחיות. וזה שאמרו שכלל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. כי הענין הזה של נצחיות זמן חרותנו, היציאה משעבוד לגאולה, שייך גם לכל יחיד. שיש אשר האדם חוטא רק מחמת שהכשילו יצרו אבל איננו משועבד לכוחות הסט"א. והרי זה החילוק בין איש יהודי לגוי, גוי הוא עצם הרע שהוא משועבד לרע וקשור אליו, ואף אם הוא עושה דבר טוב הרי בעצם

לא איש דברים אנכי והן אני ערל שפתים. אכן משיצאו את מצרים יצאו בני ישראל משעבוד לגאולה לחרות עולם, ואז קיבלו מחדש את בחי' הדיבור, כדאיתא בספה"ק פס"ח נוטריקון פ"ה ס"ח, שזה עיקרו של יו"ט מה שיצאו מהשעבוד ונפתח פיהם לדבר, ואז כבר הי' גם למשה בחי' דיבור, כדכתיב בקבה"ת משה ידבר, וכן בכל התורה מצינו הלשון וידבר משה, שדיבר את כל התורה לישראל, ולא מצינו יותר שהי' כבוד פה וכבוד לשון, כי כ"ז הי' רק כאשר ישראל היו משועבדים במצרים שלא הי' להם בחי' דיבור (ועי' בס' פרי הארץ פר' וארא מש"כ בענין זה).

ג.

וזה שאומרים בהגדה לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל לשבח לפאר וכו' הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאכל ליום טוב ומאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה. דאיתא בספה"ק (עי' נועם אלימלך יתרו, ודעת משה) שבגלות מצרים היו הרבה בחינות, ולא כל ישראל היו נתונים בגלות באותה מדה, אלא היו כאלה שעבדו פשוט בחומר ובלבנים, אשר עבדו היתה הגאולה מעבדות לחרות, והיו אחרים כדוגמת שבט לוי שאמנם לא עבדו אבל היו ביגון ואפילה, אבל שעבוד הי' לכולם, אפילו שבט לוי שלא עבדו היו משועבדים תחת קליפת מצרים. וזוהי עיקר גאולת מצרים, משעבוד לגאולה, וזה עיצומו של חג זמן חרותנו שכל ישראל יצאו ונשתחררו בו משעבוד הקליפה הקשה של מצרים לחרות עולם.

וע"פ האמור י"ל אומרם ז"ל עה"פ ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ולא השליח אני ה' בכבודי ובעצמי. דלכאורה, מה איכפת לן אילו היתה יציאת מצרים ע"י מלאך או שרף או ע"י שליח (ושליח הכוונה למשה רבינו) אף שכל המכות היו ע"י משה ואהרן, ומדוע הוצרך דוקא במכת בכורות ויציאת מצרים שיהיו רק ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו. ובארנו בזה בכמה אופנים. וי"ל עוד ע"פ האמור שישראל היו משועבדים שם לגמרי, דמלאך או שרף יכולים להוציאם ממצרים רק בפועל, אך מכיון שגם הנפש רוח ונשמה משועבדים היו לגמרי לקליפת מצרים לא הי' ביד שום מלאך ושרף או שליח